

ЗМІСТОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті проаналізовано зміст концепту «любов» в українській мові. Ядерну частину концепту досліджено на основі матеріалів тлумачних та історичних словників. Етимологічні, енциклопедичні та етнолінгвістичні словники дозволяють встановити місце концепту в мовній картині світу етносу. Аналіз паремій дає змогу виявити конотативні значення, що формують периферію концепту. Досліджено парадигматичні зв'язки лексем, що вербалізують концепт «любов» в українській мові.

Ключові слова: концепт «любов», когнітивний аналіз, мовна картина світу, семантична структура, конотативне значення.

Концептосфера народу, яка відображає його світогляд, актуалізується в концептах. Концепт, як ментальний прообраз, ідея поняття, має двоїсту природу – психічну та мовну. Концепт є згорнутою точкою потенційних смислів. Дослідження концептів дає змогу виявити особливості мислення та ментальних процесів, притаманних народу, носію певної мови.

Серед теоретиків когнітивної лінгвістики та дослідників концептів багато відомих лінгвістів: Арутюнова Н. Д., Кубрякова Є. С., Маслова В. А., Стернін І. А., Попова З. Д., Пименова М. В., Болдирєв Н. Н., Селіванова О. О., Слухай Н. В., Вільчинська Т. П., Мех Н. О., Попова Т. О. та ін.

Об'єктом дослідження в нашій статті є концепт «любов» в українській мові, предметом дослідження – змістова сторона цього концепту. Мета розвідки – описати змістовий потенціал концепту «любов» в українській мові. Оголошена мета передбачає такі завдання: 1) розкрити зміст концепту «любов» в українській мові шляхом аналізу

лексикографічних джерел; 2) врахувати особливості етимології лексеми «любов»; 3) розглянути парадигматичні зв'язки лексеми «любов» в українській мові; 4) проаналізувати паремії, в яких актуалізується відповідний концепт.

Матеріалом дослідження є лексикографічні джерела: тлумачні, етимологічні, енциклопедичні, етнолінгвістичні, фразеологічні словники, словники синонімів та антонімів тощо. У процесі опису застосовано метод лексико-семантичного аналізу.

Аналіз концепту «любов» в українській мові поповнює ряд розвідок, спрямованих на реконструкцію концептосфери українського і загалом східнослов'янського етносів, генетичного коду, що увійшов у свідомість українського народу, в його менталітет і духовний досвід. Результати дослідження мотивують використання та актуалізацію аналізованого концепту в навчально-виховних текстах, зорієнтованих на формування української свідомості.

За даними Етимологічного словника української мови [3 III, с. 320], слово *любити* (рос. *любить*, білорус. *любіць*, давньоруське *любити*) походить з праслов'янського *ljubiti* «мати схильність; відчувати симпатію до когось; бажати», пов'язане з *ljubъ* «милий, приємний, коханий», які, в свою чергу, походять з індоєвропейського **leubh* «любити, кохати, бажати». Цей індоєвропейський корінь лежить також в основі давньоіндійських *lúbhyati* «жадає», *lobháyati* «збуджує бажання», латинського *libet* «(мені) подобається».

У «Словнику староукраїнської мови 14-15 століть» під редакцією Л. Л. Гумецької [10 I, с. 565] виділяємо слова *любити* («припадати до вподоби»), *любимий* («улюблений, любий»), *любовь*. Лексема *любовь* має у словнику такі значення: 1. Ласка: «Се азъ...пань Игнатіе, рекомый Юга... от всєажд доброж волеж, паче же и от бога помощіа, и *любов* яже по бозѣ к сватому мѣстоу сватаго и славного оуспеніа...богородици ... дал есмы едно село за Проутомъ на има Ширьюоци» (Путна, 1476). 2. Бажання: «Я пан Волчко Хренницкій ... отдал есми по Божой воли а по моей *любови* дочку мою Марину за пана Пашка Посяговецкого ему за жону...» (Хрінники, 1472). 3. Згода: «... а чей быхмо могли оучынити промежы вами *любовь* и миръ и доконъчанье, якъ и перъвей было» (б.м.н., 1499). Отже, семантика слова «любов» тут визначається як «ласка, милість», «бажання, прихильність» і «згода». Цікаво відзначити, що відсутнє значення любові, як «кохання».

У «Лексиконі словенороському» П. Беринди (1627 р.) знаходимо ряд спільнокореневих лексем: *любвѣ* (пріазни. вѣка), *любимо* (довлимо. вѣа.), *любите* (пытатѣ: цӣ любите.), *любите* (повелите: любѣть.), *любимый* (другъ, коханоць), *любленіа* (пріазни. вѣо.), *любовь* (милость, дружество. пріательство) [5, с. 60]. Проаналізувавши подані значення наведених лексем, можна зробити висновок про розуміння любові, переважно, як «прихильності, приязні до когось, чогось», а також «милості до когось». Лише одна лексема *любимый* (другъ, коханоць) виявляє значення «кохання».

«Синоніма славеноросскаа» (2 пол. 17 ст.) подає такі лексеми з відповідним коренем: *любов* (раченіе согласіе), *любов горячая* (рвеніе раждеженіе раченіе рєвнованіе рєвнообразіе), *люблю* (вождєлѣваю), *люблю велми* (рєвную), *любимий* (желаемий), *любую* (блг/о/в/о/лю), *любячий доброє* (блголюбець), *любячий бѣа* (бѣголюбець) [6]. Тут більша кількість лексем трактується як «кохання»: *любов горячая*, *люблю*, *люблю велми*, *любимий*, хоча сама *любов* трактується як «згода» (согласіе). Наявні також значення «прихильності, приязні до когось, чогось»: *любячий доброє*, *любячий бѣа*, та значення «волевиявлення»: *любую*.

«Словарь українського языка» Б. Грінченка [8 II, с. 387] дає таку словникову статтю до слова *любов*. *Любов*. *Любовь*. *Любови* Божої не маєте в собі (Єв.І.V.42). Де *любов*, там сам Бог пробуває (Номис). Не завидуй багатому: багатий не має ні приятні, ні *любови*, – він все те наймає (Шевченко). Ой Боже, Боже, що тая *любов* може! У наведених контекстах реалізуються значення слова *любов*: «милостива *любов* до ближнього», «приятнь» і «кохання».

«Словник української мови» в 11-ти томах так структурує семантичний простір лексеми *любов*: 1. Почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; кохання: *Ізольдо! Ох, Ізольдо! Прийми любов мою!* (Леся Українка). 2. Почуття глибокої сердечної прив'язаності до кого-, чого-небудь: *І іменем твого сина, Твоєї скорбної дитини, Любов і правду рознесли По всьому світу* (Т. Шевченко). 3. Інтерес до чого-небудь: *А в синка, бачу, нема любові до лісу, око в нього сліпе до дерева* (М. Стельмах) [12 IV, с. 564]. Подібну структуру має семантичний простір дієслова *любити*: 1. Відчувати глибоку відданість, прив'язаність до кого-, чого-небудь. Відчувати сердечну прихильність до родинно близьких осіб (дітей, матері тощо): *Як я люблю тебе, мій рідний краю.* (І. Франко); *Мати любила мене* (П. Мирний). 2. Почувати, виявляти глибоку сердечну прихильність до особи іншої статі; кохати: *Енея так вона любила, Що аж сама себе спалила* (І.Котляревський). 3. Мати інтерес, потяг до чого-небудь. Високо цінувати що-небудь, надавати перевагу чомусь: *Добре жить Тому, чия душа і дума Добро навчилася любить!* (Т. Шевченко). 4. Потребувати якихось умов як найсприятливіших для існування, росту тощо (про рослини, тварин): *Виноград любить, щоб коло нього ходити* (М. Коцюбинський). Прикметник *любий* має семантичну структуру, що корелює з семантичною структурою відповідних спільнокоренових іменника та дієслова: 1. Який викликає *любов* до себе; дорогий і близький серцю: *люба дитина*. 2. Те саме, що коханий: *Я Катруся твоя люба.* (Т. Шевченко). 3. У значенні іменника. Той, кого люблять, кохають: *Так ворожка поробила, Щоб менше скучала, Щоб, бач, ходя опівночі, Спала й виглядала Свого любого додому* (Т. Шевченко). 4. Якого люблять: *любі очі*. 5. З яким приємно провести час, якого чекають (про гостя): *Любого гостя весною частують медком, а восени молочком* (Номис) [12].

Семантична структура аналізованих лексем засвідчує домінування значення «почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; кохання», тобто *любов-ерос*. Значення *любові* як «глибокої сердечної прив'язаності до кого-, чого-небудь» (наприклад, Бога, ближнього) втрачає домінуючі позиції. Отже, можна говорити про певну секуляризацію семантики лексеми *любов*, що відбувалася протягом століть (особливо у 20-му столітті), про відхід сакральних смислів на другий план.

Енциклопедичні словники дають такі визначення *любові*: «інтимне та глибоке почуття, спрямоване на іншу особистість, людську спільноту або ідею» (С. Аверінцев) [1, с. 130], «потяг одухотвореної істоти до іншої для поєднання з нею і взаємного поповнення життя» (Енциклопедичний словник Ф. А. Брокгауза, І. А. Єфрона) [2]. У давньогрецькій мові існувало розрізнення типів *любові*. «Ерос» – це стихійна і пристрасна самовіддача, захоплена закоханість, спрямована на плотське або духовне, але така, що завжди дивиться на свій предмет «знизу вгору» і не залишає місця для співчуття і милості. «Філія» – це *любов-дружба*, *любов-приятнь* індивіда до індивіда, зумовлена соціальними зв'язками та особистим вибором. «Сторге» – *любов-ніжність*, особливо сімейна, «агапе» – жертвна та милостива *любов* «до ближнього».

В Енциклопедичному словнику Ф. А. Брокгауза та І. А. Єфрона виділено такі види *любові*: 1) *любов*, яка більше дає, ніж отримує, чи нисхідна *любов* (*amor descendens*), батьківська *любов*; 2) *любов*, яка більше отримує, ніж дає, чи висхідна

любов (*amor ascendens*), любов дітей до батьків; 3) любов, в якій те і друге урівноважено (*amor aequalis*), любов між статями (чи подружня любов).

Батьківська любов, чи турбота старших про менших, сильних про слабких створює національно-державний організм. Синівська любов поширюється на померлих родичів, і далі на більш загальні причини буття (Отця небесного). Любов між статями все більше розуміється як абсолютна повнота життєвої взаємності і тому стає символом ідеальних відносин між особистим началом і суспільним цілим. Вже в пророчих книгах Старого Заповіту стосунки між Богом і вибраним народом зображено як подружній союз (відступ народу від свого Бога – як блуд). В новому Заповіті ця ідея переноситься на Христа і Церкву, і кінець історії зображено як шлюб «Агнця» з Його нареченою – просвітленою церквою «Нового Єрусалима». Отже, ідеальні суспільні стосунки, за християнством, це не влада, а любов.

З точки зору етичної філософії, любов – складне явище, елементи якого: 1) жалість, що переважає в батьківській любові; 2) благоговіння, що переважає в синівській і релігійній любові; 3) почуття сорому, яке в поєднанні з жалістю і благоговінням утворює людську форму любові між статями та подружньої любові.

В історії релігій любов двічі отримувала провідне значення: як дика стихійна сила статевого потягу – в язичницькому фалізмі, і потім, на протигагу цьому, як ідеальне начало духовного і суспільного єднання – в християнській «агапе». У Середньовіччі існувало поняття християнської «агапе» і християнського «еросу», що мали аскетичний характер. Для позааскетичних сфер життя у пізнє середньовіччя була розвинута «куртуазна» теорія любові між чоловіком та жінкою феодального середовища: така любов знаходить собі місце виключно поза шлюбом (як реальний зв'язок або обожнення здалеку), але підпорядковується власним законам чемності, витонченості та шляхетності. Цей специфічний культ дами пройшов крізь поезію трубадурів та мінезінгерів і знайшов відгомін в образах Беатріче в Данте та Лаури в Петрарки.

Любов є центральним поняттям Біблії. Любов до Бога і ближнього становлять головні Божі заповіді людям. У Біблії йдеться про Божественну любов до людей, оскільки Господь віддав своє життя за всіх людей, помер для спасіння грішників. Господь показав свою любов до малих дітей, благословивши їх, до Своїх учнів, молячись за них, до страждаючих і бідних, допомагаючи їм, до грішників, до своїх гонителів, намагаючись їм зробити добро, до Своїх розпинателів, турбуючись про них. Господь засвідчив свою любов до Отця своєю покорою аж до смерті. Людям заповідана любов до Бога, що полягає у виконанні його заповідей і взятті на себе свого хреста, а також любов до ближнього, яка має поширюватися навіть на ворогів [7, с. 88-93].

В етнокультурному контексті *любов* ототожнюється з коханням і розуміється, як 1) почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі, а також особа, що викликає таке почуття: *«Котилися вози з гори та в долині стали, Любилися-кохалися, тепер перестали»*; 2) виховання, випестування, вирощування (дітей, тварин, рослин): *«То ж тобі, ненько, за твоє коханнячко, що мене викохала. Як утя на воді, та людям – не собі»*. (П. Чубинський) [4, с. 311-312].

Розглянемо парадигматичні зв'язки лексем *любов*, *любити*, *любий* в українській мові.

У першому значенні («кохання») іменник *любов* вступає в синонімічні відношення з іменниками: *любощі*, *любість*, *роман* (розмовне), *фіглі-міглі* (розмовне), *шури-мури* (розмовне), *амури* (розмовне, застаріле), *ромáнс* (діалектне). В третьому значенні («інтерес до чого-небудь») лексема *любов* утворює синонімічний ряд зі

словами *інтерес, пристрасть, схильність, уподоба, уподобання, захоплення* (чим), *захопленість* (чим), *відданість* (чому), *хобі, слабкість* (до чого), *прихильність* (рідше), *насія* (застаріле) [9 I, с. 790].

Дієслово *любити* у значенні «відчувати глибоку відданість, прихильність, симпатію до кого-, чого-небудь» утворює синонімічний ряд з дієсловами *жалувати, дихати* ким, чим, *кохати* (рідко), *полюбляти* (розмовне), *долюблювати* (розмовне), *обожнювати, обожувати, боготворити, божествити* («надмірно захоплюватися кимось, схилитися перед ким-небудь»). У значенні «кохати» дієслово *любити* вступає в синонімічні відношення з дієсловами *кохати, улюбляти* (розмовне), *навидіти* (діалектне), *умирати* за ким (розмовне), *пропадати* за ким (розмовне, «дуже сильно любити»), *сохнути* за ким (розмовне, страждаючи). *Любити* у значенні «мати нахил, потяг до чого-небудь» має синоніми *полюбляти* (розмовне), *долюблювати* (розмовне), *залюблювати* (розмовне, рідше). У значенні «потребувати якихось умов як найсприятливіших для існування» дієслово *любити* утворює синонімічний ряд з дієсловами *вимагати, нуждатися* (застаріле, розмовне), *требувати* (діалектне) [9].

Прикметник *любий* у значенні «який викликає любов, приязнь, симпатію» вступає в парадигматичні зв'язки з синонімами *дорогий, милий, жаданий, безцінний* (експресивне), *ненаглядний* (експресивне, поетичне), *любимий, прихильний* кому, чому (рідше), *люб'язний* (застаріле, діалектне). У значенні «якого кохають» синонімами до прикметника *любий* виступають слова *коханий, милий, любимий, люблений* (розмовне); у значенні іменника «чоловік, якого кохають» синоніми – *коханий, милий, любимий, коханець* (рідше), *кохання* (розмовне), *любко* (розмовне), *любчик* (розмовне), *симпатія* (розмовне), *насія* (застаріле), *милодан* (застаріле), *серденя* (фольклорне), *серденько* (фольклорне), *сердечко* (фольклорне), *солодяtko* (фольклорне), *ладо* (фольклорне). У значенні «якого люблять, близький серцю» прикметник *любий* утворює синонімічний ряд з лексемами *дорогий, милий, рідний, заповітний, завітний* (рідше), *дорогоцінний* (експресивне), *священний* (експресивне), *святий* (експресивне), у значенні «з яким приємно провести час, якого дуже люблять» – з прикметниками *улюблений, коханий, укоханий, любимий, фаворитний* [9].

Антонімом до слова *любов* у всіх значеннях є слово *ненависть*, до слова *любити* – *ненавидіти* (*Ненавидіти* – 1. Відчувати неприязнь, ненависть до кого-небудь, чого-небудь, не переносити, не любити. 2. Не мати потягу до чого-небудь, уважати щось поганим, не любити) [11].

Лексеми *любов, любий* утворюють фразеологізми: *До любові кому. Дуже подобається, любий хтось кому-небудь* (синонім: *до душі*), *Крутити любов* (роман) з ким. Перебувати в інтимних стосунках з ким-небудь або фліртувати з кимось [13 I, с. 452], *Світ не любий* (не милий) кому. Хто-небудь байдужий, відчуває відразу до всього [13 II, с. 785].

Українські народні прислів'я і приказки виражають бачення феномену любові етнічною ментальністю. Український народний світогляд дає такі характеристики любові:

1) внутрішній, духовний характер любові, що полягає у спорідненості душ: *Душа душу чує, а серце серцю вість подає; Любов любить одного; Кому – як мара, йому – як зоря; Серце не камінь; Куди серце лежить, туди й око біжить; Кого кохає, за тим і зітхає; Хоч борщ без сала, аби душа пристала; Хоч у курені, аби до серця мені;*

2) ірраціональність, непередбачуваність, неконтрольованість любові: *Дай серцю волю – заведе в неволю; Кохання не запобіжиш зарання; Серцю не прикажеш; Любов – не пожежа, займеться – не згасиш; Любов зла, полюбиш і козла; Любов на шию не*

повісиш; Любов не напасть, як би полюбивши не пропасть; Любов сліпа – доведе до біди й попа; Полюбиться сатана краще від ясного сокола;

3) любов – інтенсивне почуття: *Любов сильніше смерті; Любов робить розумних дурними, тихих буйними, а сердитих смирними; Любов, як перстень, не має кінця; Різні по вдачі – міцні на любов; В око запала; Волос сивіє, а голова шаліє; Вона за ним сохне, а він і не охне; Як гляне – серце в'яне;*

4) любов має велику цінність: *Вірному кохання і Бог не противник; Де любов у хаті, там люди багаті; З любов'ю скрізь простір, а з примусом – тіснота; З милою сісти і смачно їсти; Невесело в світі жити, як нема кого любити.*

5) неможливість насильно викликати любов: *До милування нема силування; Силою не буть милою;*

6) неможливість приховати любов: *Любов, вогонь і кашель від людей не сховаєш; Не втаїться кохання, як у мішку шило;*

7) дівоча любов – особлива: *Гонить дівка парубка, а сама від нього не йде; Дівчина, як тінь: ти за нею – вона від тебе, ти від неї – вона за тобою.*

Таким чином, лексема «любов» як ключовий вербалізатор емоційного концепту «любов» в українській мові виявляє полісемантичну структуру, представлену значеннями: 1) «почуття глибокої сердечної прихильності, приязні до кого-, чого-небудь (людей, родинно близьких осіб, Бога, Батьківщини тощо); 2) «почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі, кохання»; 3) «інтерес до чого-небудь, надання переваги чомусь». Історичні словники засвідчують також, окрім наведених, такі значення лексеми «любов», як «милість до когось», «ласка», «згода».

Парадигматичні (синонімічні) зв'язки лексем «любов», «любити», «любий» у мовній системі увиразнюють та доповнюють виділені значення, надаючи їм семантичних, стилістичних, експресивно-емоційних та функціональних відтінків.

На основі пареміологічного фонду української мови можна виділити ряд додаткових значень, що нашаровуються на ядерну частину аналізованого концепту. Так, семантика «любов» характеризується такими конотативними значеннями: «внутрішній, духовний характер», «спорідненість душ», «ірраціональність», «неконтрольованість», «інтенсивність», «цінність» тощо. Подальший аналіз функціонування аналізованого концепту в різноманітних, зокрема індивідуально-авторських, контекстах створює перспективу нашого дослідження.

Література

1. *Аверинцев С.* Софія-Логос / С. Аверинцев. Словник. – К.: Дух і Літера, 2004. – 640 с.
2. *Энциклопедический словарь: в 86 томах + 4 доп.* / Под.ред. И. Е. Андреевского, К. К. Арсеньева, Ф. Ф. Петрушевского. – С.-Петербургъ: Ф. А. Брокгаузъ – И. А. Ефронъ. –1890 – 1907.
3. *Етимологічний словник української мови: У 7-и т.* / Редкол.: О. С. Мельничук та ін. – К. : Наук. думка, 1982 – 2012. – Т. 3.– 549 с.
4. *Жайворонок В. В.* Знаки української етнокультури: Словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
5. *Лексикон словенороський Памви Беринди* / Підг. тексту і вступ. ст. В. В. Німчука. – К., Наук. Думка, 1961. – 271 с.
6. *Лексис Лаврентія Зизанія. Синоніма славеноросская* / Підгот. текстів пам'яток і вступ. ст. В. В. Німчука. – К. : Наук. думка, 1964. – 259 с.

7. Практическая симфония для проповедников Слова Божия. / Сост. Г. Дьяченко. – К. : Общество Любителей Православной литературы. Издательство имени святителя Льва, папы Римского, 2008. – 498 с.
8. Словарь української мови в 4-х т. / [упор. Б. Грінченко]. – К., 1907–1909. – Т. 2. – 578 с.
9. Словник синонімів української мови: В 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. – К. : Наук. Думка, 1999–2001. – Т. 1. – 1027 с.
10. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: У 2-х т. / Ред. Л. А. Гумецька, І. М. Керницький. – К. : Наук. думка, 1978. – Т. 1. – 633 с.
11. Словники України on-line. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Icorp.ulif.org.ua
12. Словник української мови: В 11 т. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т.4. – 839 с.
13. Фразеологічний словник української мови / Уклад. : В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наук. думка, 1993. – Т. 1. – 528 с.

References

1. Averintsev, S. (2004), *Sophia-Logos. Dictionary* [Sofiiia-Lohos. Slovnyk], Dukh I Litera, Kyiv, 640 p.
2. *Encyclopedic dictionary: in 86 volumes + 4 additional* [Энцыклопедический словарь: в 86 томках + 4 доп.], Edited by I. E. Andreevskiy, K. K. Arseniev, F. F. Petrushevskiy (1890 – 1907), F. A. Brokhaus – I. A. Efron, S.- Petersburg.
3. *Etymological dictionary of Ukrainian language: in 7 volumes* [Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy: u 7 t.], Edited by O. S. Melnychuk et al. (1982), Vol. 3, Naukova dumka, Kyiv, 549 p.
4. Zhayvoronok V. V. (2006), *Signs of Ukrainian ethnic culture: Dictionary-handbook* [Znaky ukrainskoi etnokultury: Slovnyk-dovidnyk], Dovira, Kyiv, 703 p.
5. *Lexicon Sloveno-Rus by Pamva Berynda* [Leksykon slovenoroskyi Pamvy Beryndy], Text preparation and introductory article by V. V. Nimchuk (1961), Kyiv, 271 p.
6. *Lexis by Lavrentiy Zyzaniy. Slaveno-Rus Synonyms* [Leksys Lavrentiia Zyzaniia. Synonima slavenorosskaia], Text memo preparation and introductory article by V. V. Nimchuk (1964), Naukova dumka, Kyiv, 259 p.
7. *Practical symphony for the preachers of the Word of God* [Praktycheskaya symfonyya dlya propovednykov Slova Bozhyya], Composed by G. Dyachenko (2008), Society of Amateurs of Orthodox Literature, Publishing house named after St. Lion, Pope of Rome, 498 p.
8. *Dictionary of Ukrainian language in 4 volumes* [Slovar ukrainskoi movy v 4 t.], Compiled by B. Grinchenko (1907–1909), Vol. 2, Kyiv, 578 p.
9. A. A. Buryachok, G. M. Gnatyuk, S. I. Golovashchuk et al. (1999–2001), *Ukrainian language dictionary of synonyms: in 2 volumes* [Slovnyk synonimiv ukrainskoi movy: v 2 t.], Naukova Dumka, Kyiv, Vol. 1., 1027 p.
10. *Dictionary of old Ukrainian language XIV-XV centuries: in 2 volumes* [Slovnyk staroukrainskoi movy XIV–XV st.: u 2 t.], Edited by L. A. Gumetska, I. M. Kernytskiy (1978), Naukova dumka, Kyiv, Vol. 1, 633 p.
11. *Dictionaries of Ukraine on-line* [Slovnyky Ukrainy on-line], Icorp.ulif.org.ua
12. *Ukrainian language dictionary: in 11 volumes* [Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t.], (1970–1980), Naukova dumka, Kyiv, Vol. 4, 839 p.

13. *Phraseological dictionary of Ukrainian language* [Frazеolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy], Compiled by V. M. Bilonozhenko et al. (1993), Naukova dumka, Kyiv, Vol. 1, 528 p.

Н. А. Ещенко,

*Киевский национальный университет имени Т. Г. Шевченко,
кафедра украинского и русского языков как иностранных*

СМЫСЛОВОЙ ПОТЕНЦИАЛ КОНЦЕПТА «ЛЮБОВЬ» В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ

В статье проанализировано содержание концепта «любовь» в украинском языке. Ядерная часть концепта исследована на основе материалов толковых и исторических словарей. Этимологические, энциклопедические и этнолингвистические словари позволяют установить место концепта в языковой картине мира этноса. Анализ паремий дает возможность выявить коннотативные значения, формирующие периферию концепта. Исследованы парадигматические связи лексем, которые вербализируют концепт «любовь» в украинском языке.

Ключевые слова: концепт «любовь», когнитивный анализ, языковая картина мира, семантическая структура, коннотативное значение.

N. O. Yeshchenko,

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Ukrainian and Russian as Foreign Languages Department*

SENSE POTENTIAL OF THE CONCEPT “LOVE” IN UKRAINIAN LANGUAGE

A cognitive analysis of the content of the concept “love” in the Ukrainian language was carried out. The concept “love” in the Ukrainian language reveals a complex semantic structure presented by the following meanings: 1) a deep feeling of cordial affection, amicability to someone or something (people, family, God, homeland etc.; 2) a deep feeling of heart attraction to a person of different sex, love; 3) interest in something, preference for something. Besides the above mentioned meanings, the historical dictionaries also reveals the following meanings of word “love” as “kindness to someone”, “tenderness”, “harmony”.

Paradigmatic relations (synonyms) of word “love” in the language system complement the selected meanings giving them the semantic, stylistic, expressive, emotional and functional tones.

Ukrainian proverbs provide additional meanings superimposed on the nuclear part of the analyzed concept. The word “love” is characterized by such connotative meanings as “inner, spiritual nature”, “kinship of souls”, “irrationality”, “uncontrolled emotion”, “intensity”, “value” etc. Further analysis of the functioning of the analyzed concept in different contexts creates the perspective of our study.

Key words: concept “love”, cognitive analysis, language picture of the world, semantic structure, connotative meaning.